

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede MEDYANIN ROLÜ

İlhan BİÇER

Şube Müdürü, İçişleri Bakanlığı (PGM)

GİRİŞ

Dünyanın ve Türkiye'nin en önemli sosyal sorunlarından biri kadının insan haklarının ihlali olarak tanımlanan kadına yönelik şiddettir. Şiddet ne şekilde olursa olsun kadının hak ve özgürlüklerini kısıtlayan ciddi bir bariyerdur. İstatistikler de, bu problemin evrensel olarak insan hakkı ihlali olduğunu ve kadın erkek arasında eşitlikçi olmayan güç ve yetki yapılanmasının bir sonucu olduğunu işaret etmektedir. Biçimi, adı her ne olursa olsun fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddetin her biri aile içi şiddettir. Şiddetin her türlü kadının hak ve fırsatlara erişiminde en büyük engellerden biridir. Küre-

sel bir problem olan kadına yönelik şiddet alanında her yıl ulusal ve uluslararası kuruluşlarca yapılan çalışmalar ve araştırmalar neticesinde hazırlanan raporlar, sorunun istatistiksel boyutuna dikkat çekmektedir.

Birleşmiş Milletler (BM) Kadın Birimi tarafından 2019-2020 *"Değişen Dünyada Aile* başlıklı *Dünya Kadın İlerleme Raporu*"na göre dünya genelinde her gün 137 kadın, aile bireylerinden biri tarafından cinayete kurban verilmektedir. İlk kez 2008 yılında ülke genelinde kadına yönelik aile içi şiddeti izlemek ve aile içi şiddetle mücadele etmek üzere göstergeler oluşturulması için *"kadına yönelik şiddetin kay-*

nağı ve türleri nelerdir?" sorusuna yanıt vermek amacıyla geniş ölçekli **"Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"** yürütülmüştür. Benzer şekilde ikinci araştırma ise 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Araştırmaya (2014)¹ göre; ülke genelinde hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %36'dır.

Kadına yönelik şiddetin fiziksel, ekonomik, psikolojik ve sosyal boyutlarının yanı sıra, sözde namus

1 "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması-2014" Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

gerekeşi ile de kadınlar öldürülmektedir. Her şiddet türünde etkili olan “*Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği*” kadınların maruz kaldıkları şiddetin temel nedenidir. Kadınların iletişim ağlarına erişebilirlikte yaşadıkları cinsiyete dayalı ayrımcılık, yazılı ve görsel medya alanlarında sürekli tekrarlanmakta dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliği güçlenmektedir. Bu konuda tüm medya mecraları sorumlu yayıncılık anlayışını tekrar tekrar gözden geçirmelidir.

Ülkemizde maalesef kadına yönelik şiddet haberlerinin yazılı ve görsel medyada sıklıkla gündeme gelmesi, bu konunun üzerinde dikkatle durulmasının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Ancak kadına yönelik şiddet haberlerinin medyada değeri; haberin yayınlanma yeri ve sayfada ne kadar yer tuttuğudur. Bu tür haberler sunulurken verilen mesajlar ve tanımların sonuçları oldukça düşündürücüdür. Bu sorun karşısında ortak hareket edilmesi, destekleyici politikaların hayata geçirilmesi ve cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada amaç; kadına yönelik şiddetle mücadelede medyanın rolünün önemine dikkat çekmektir.

1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET NEDİR? NASIL OLUŞUR? KADINA YÖNELİK ŞİDDET TÜRLERİ

Çok boyutlu bir sorun olan kadına yönelik şiddet; bir ayrımcılık biçimi olarak kadınların temel haklarının ihlalidir. Kadınların haklarının ihlali olan kadına yönelik şiddet, kadının ekonomik imkanlarının kısıtlı olması, yoksulluk, yoksunluk, yaşadığı sosyo-kültürel çevre, toplum baskısı - konu komşu - el alem ne der anlayışı - erkeğin namusa bakış acısı, kadının karar mekanizmalarında yeterince yer almayışı, adalet, tek-

Çok boyutlu bir sorun olan kadına yönelik şiddet; bir ayrımcılık biçimi olarak kadınların temel haklarının ihlalidir.

noloji, ve bilgiye erişimdeki sınırlılıklar şiddetin ortaya çıkmasına zemin oluşturmaktadır.

Şiddet mağduru olan kadınlar, iddialarının ciddiye alınmayacağı korkusu ya da saldırganın cezalandırılmayacağı endişesi ve medyaya düşme korkusu ile sağlık kuruluşları ve ilgili diğer mercilere sorunlarını yeterince iletememekte, şiddet aile içi mesele olarak değerlendirilerek, hayatın içinde normal bir davranışmış gibi sıradanlaştırılmakta ve bir müddet sonra içselleştirilmektedir.

1.1. Duygusal/Psikolojik Şiddet

Gündelik yaşamda sıklıkla karşılaşılan bir şiddet biçimi duygusal/psikolojik şiddettir.

Psikolojik şiddette kadını aşağılama, küçük görme, eleştirme, özel ve kamusal alanda kontrol etme, arkadaşları, yakınları ve ailesinin yanında ona hizmetçi muamelesi yapma, emir yağdırma, sıradan davranma gibi davranış şekilleri karşısında kadının kendini değersiz hissetmesi, özgüven duygusunu kaybetmesi ve ilişkilerinde sorun yaşaması, bunalıma girmesi, iş yaşamında sürekli sorun çıkartan biri olarak görülmesine neden olur. Yoğun duygusal/psikolojik şiddet, fiziksel şiddet habercisi olabilir.

1.2. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet bir nevi kadının üzerinde parasal müeyyide uygu-

lamaktır. Kadının istekleri ve özel ihtiyaçlarını karşılaması için maddi olarak destek olunmaması, kadının ekonomik açıdan kendine yetebilmesi ve hatta aile bütçesine katkı sağlayabilmesi için iş gücü piyasasında çalışan veyahut girişimci olarak yer almasının önüne geçilmesidir. Böyle talepler karşısında duyarsız olunup, hane giderleri ile ilgilenilmemesi ve bu manada sorun çıkartılarak şiddet uygulamak olarak da değerlendirilebilir.

1.3. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet; başkasının iradesi dışında ona vurma, bir araçla zarar verme, tokat atma, kolunu bükerek acıtmak, tekmeleme, saçını çekme, zorla bir şey yaptırmak vb. gibi eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddet, şiddetin en sık ve görünür biçimidir. Bu şiddet türünü uygulayan kişi; kendi bedensel gücünün üstünlüğünden yararlanıp karşındaki kişiye her türlü zararı verebilir ve sonucu hafif yaralanma, sakatlanma veya ölümle bitebilir.

Fiziksel şiddetin kadın üzerindeki olumsuz etkileri kendini değersiz hissetme, özsaygısını yitirme ve korku olarak kendini göstermektedir (Uluocak vd. 2014).

1.4. Cinsel Şiddet

Kadına yönelik cinsel şiddet; rızası dışında ilişkiye girmek, sözel ya da davranışla taciz ve tecavüz eylemidir. İffet, namus ve töre gibi cinsiyet üzerinden konumlandırılan olguların halen günümüzde baskılı bir şekilde kadına şiddet olarak varlığını devam ettirmektedir.

Genellikle fiziksel şiddetle beraber görülen cinsel şiddetin temelinde de geleneksel kadınlık ve erkeklik rolleri yatmaktadır. Toplumda mahrem bir alan, bir tabu olarak görülen cinsel şiddet çoğu zaman gizlenen, bu nedenle de tespiti oldukça güç

bir olgudur. Cinsel şiddetin, buna maruz kalan bir kadının üzerinde konuşmakta en çok zorlandığı şiddet türü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Adak, 2000).

1.5. Siber Şiddet

Son yıllarda dünyada internet ve bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte yeni bir şiddet biçimi olarak sanal şiddet, dijital ve çevrimiçi şiddet, kısaca siber şiddet önemli bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Siber şiddet; bilgi ve iletişim teknolojileri araçları kullanılarak, bir kişi ya da grubu karalamak, zarar vermek amacıyla bilinçli olarak ses, görüntü ve dedikodu vb. her türlü veriyi kullanmak olarak tanımlanır.

Günümüzde kadınların erkeklerle göre daha fazla sosyal medyada zaman geçirmesi onlara karşı siber şiddet riskini de artırmaktadır. Özellikle kadınlar çevrimiçi platformlarda nefret, korkutma, mobbing, utandırma-yı amaçlayan tekrarlanan davranışlara daha fazla maruz kalmaktadır. Örneğin, ülkemizde Ocak 2020 tarihi içinde hayatını kaybeden üniversitesi öğrencisi Sibel Ü. sosyal medya mecralarında siber şiddet/zorbalığa maruz kaldığı yazılı medyada sıklıkla gündeme getirilmiştir.

2. ŞİDDETİN ETKİLERİ

Kadını çevreleyen sosyo-kültürel yapı şiddet olgusunu görünür olmaktan çıkartmaktadır. Kadınların birçoğu ağırlıklı olarak mahrem ve bilgi açıklığı gibi nedenlerden dolayı destek ve koruma hizmetlerinden yararlanmamaktadır. Bazen kadınlar çocuklarının parçalanmış aile içinde büyümemesi, gidecek sığınacak yerlerinin olmaması, iş yaşamın ve sosyal güvenlikten yoksun olmaları nedeniyle her türlü şiddete göz yummakta, kaderlerine razı olmaktadır. Şiddet sorunsalı bazen olgunlaştırılmaktadır. Şöyle ki; bir to-

Şiddet olgusu ile ilgili yapılan araştırmalar, kadınların çoğunluğunun aile içi şiddete maruz kaldığını ancak erkeklerin de aile içinde fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır.

kat atarak, acı ve korku yaşatılarak fiziksel şiddet tanımlanırken, duygusal/psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet ise tanımlanamamaktadır.

Psikolojik şiddet ve cinsel şiddet; mağdurun kendine zarar vermesine ve kişiliğini kaybetmesine yol açabilmektedir. Ekonomik şiddette ise mağdur gelir yoksunluğu ve yoksulluğu yaşamakta, tüm mal varlığı elinden alınmaktadır. Şiddet sosyalleşme sürecinde öğrenilmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE VE MEDYA

Şiddet olgusu ile ilgili yapılan araştırmalar, kadınların çoğunluğunun aile içi şiddete maruz kaldığını ancak erkeklerin de aile içinde fiziksel ve psikolojik şiddete uğradığını ortaya koymaktadır. Her toplumda farklı biçimde günlük yaşamın içinde yer alan kadına yönelik aile içi şiddet yakın zamana kadar gizlenen bir gerçektir. Şiddet olgusunda mağdur ve fail arasında kaynaklara erişim, kaynakların yönetimi, güç, iktidar ve hizmetlere erişim açısından eşitsizlik

söz konusudur. Erkekler kadınlara göre daha fazla sosyal, politik ve ekonomik güçlere sahipken, kadınlar ise söz konusu güçlerden yoksundur.

Kadınların şiddete uğradığında bunun devam ettirilmesi karşısında sessiz kalmalarının nedenleri farklı teorilerle açıklanmaktadır. Bunlardan en çok bilineni «Öğrenilmiş Çaresizlik»² ve «Stockholm Sendromu»³ (Anadolu Üniversitesi, 2011). Kadınlar şiddet konusunu dillendirememekte, onuruna yedirememekte ve nereye, nasıl başvuracağını bilmiyor olmaları, çevreden uzaklaşamamaları onlara çaresizlik duygusunu yaşatmaktadır. Dolayısıyla birçok kadın yaşadıkları şiddetin kendisinden kaynaklandığı ile yanlış bir davranışta bulunduğu inanmakta ve zaman içinde durumlarını içselleştirmektedirler.

Kadına yönelik şiddetle ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede medya araçlarından çok çeşitli biçimlerde yararlanılabilir. Bir sosyal koruma aracı olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde sosyal medya hesapları aktif olarak harekete geçirilebilir.

3.1. Medya Yansımaları Ekseninde Kadına Yönelik Şiddet Sorunsalı

Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapıda yaşanan eşitsiz güç ilişkileri ataerkil sistemin oluşmasını olanak-

2 Şiddete uğrayan kadının kendini çaresiz hissetmesiyle ilgili olup, şiddete uğradığını reddetme, kendini suçlama gibi, değişik şekillerde ortaya çıkmakta ve şiddete uğrayanın şiddet uğramaktan kaçma yolunun bulamayacağı inancına dayanmaktadır.

3 Şiddete uğrayanın şiddet uygulayana bağımlı olması ile ilgilidir. Şiddete maruz kalanda şiddetten kaçamayacağı düşüncesi hâkimdir. Şiddete uğrayan başkalarıyla görüşmemekte, sadece şiddet uygulayanın inisiyatifine bağlı kalmaktadır. Zaman geçtikçe de şiddete uğrayan durumunu normal olarak görmeye başlamaktadır.

lı kılarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir. Toplumsal hayatın her alanında olan medya tüm araçları, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yanı sıra günün toplumsal, ekonomik ve siyasi konjonktürü ile ilgili gündemi de belirlemektedir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeklere doğduklarından itibaren yüklenen toplumsal, kültürel bir takım rollere uygun davranmaları beklenilmektedir. Kadın medyada; fedakârlığı ile birlikte anneliği, magazinsel objesi ile şiddetin kurbanı ya da az da olsa uygulayıcısı olarak, elitist tabakadakiler aktüalitesiyle, dolaylı/doğrudan cinsel meta ve toplumsal rollerden herhangi birine ait olabilecek başka bir figürle yansıtılmaktadır. Zaman zaman içerikle alakasız durumlarda da kadınlar, “konu mankeni” olarak lanse edilmekte ya da kadını ön plana çıkaran haberlerden kaçınılmakta ve kadın güçsüz olarak tanımlanmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın, şiddetin nedeni olarak haberleştirilmektedir.

3.2. Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet

Yazılı medyada kadına yönelik şiddete ilişkin yapılan araştırmalarda; günümüzde eğitim seviyesi yüksel-

se de, toplumun her alanında kadın erkekle birlikte aynı ölçüde yer alsa da, azalmayan kadına yönelik şiddetin, yazılı medyada bilhassa yaygın gazetelerde fazlasıyla yer bulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Medyanın toplumsal cinsiyet yaklaşımının aksine biyolojik farklılıklar bağlamında ele aldığı, cinsiyetin ve fiziksel güç temelinde erkeği aktif/güçlü, kadını pasif/güçsüz resmetmesinin, bir anlamda şiddetin dayanağına katkı sağladığı da unutulmalıdır.

Şöyle ki; kadına yönelik şiddet haberleri hazırlanırken ve sunulurken basın etik prensiplerine, toplumsal normlara, sunulan olumsuzluğun öğretici ve örnek alınacak şekilde olmaması ile özendirilmesine dikkat edilmemesi ve sorumlu medya anlayışı gözetilmemesi sebebiyle eğitim, yaş, medeni durum ve cinsiyet ayırt etmeksizin herkese eşit bir şekilde ulaşan haberin, sonuç itibarıyla şiddet ve suç artışına sebebiyet verdiği, suçu işleyen ile haksızlığa uğrayan kişilerin subjektif konumlandırılmaları farklı sunuldukları ve haber hazırlayıcıların ve/veya sunucularının isteyerek ya da istemeyerek bu türdeki olumsuzluklara katkı verdikleri ne yazık ki bilimsel araştırmalarla bulgulanmıştır.

Yazılı medyada kadına yönelik şiddete ilişkin yapılan araştırmalarda; günümüzde eğitim seviyesi yükselse de, toplumun her alanında kadın erkekle birlikte aynı ölçüde yer alsa da, azalmayan kadına yönelik şiddetin, yazılı medyada bilhassa yaygın gazetelerde fazlasıyla yer bulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

3.3. Görsel/İşitsel Medyada Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet olgusuna geçmişten günümüze televizyonlarda hemen hemen her dizi/film ve haberlerde rastlamak mümkündür. Son yıllarda iletişim teknolojileri çeşitlense bile televizyon sahip olduğu yeri muhafaza etmekte ve medya profesyonellerinin mesajlarını özel kodlarla izleyicilere sunduğu, televizyon iletilerini her insanın kendisine göre yorumlayarak mesajı aldığı ve yayınların toplumsal algıları biçimlendirdiği bilinen bir gerçektir. Ülkemizde özellikle son yıllarda meydana gelen şiddet olaylarının televizyonlarda gündem yapıldığı ve toplumun da bunu taklit ettiği, dolayısıyla etkilme gücü bir hayli fazla olan iletişim aracı televizyonunun

Sosyal medya platformlarında şiddet haberlerinde kadın temsili; önemsizleştirilmekte, yok sayılmakta ya da suçlanmaktadır.

şiddetin artmasına sebebiyet verdiği gerçeğiyle karşı karşıyayız.

Bir imza kampanyası platformu olan ve dünyada 300, Türkiye’de 12 milyon kullanıcısı olan “Change.org”da 2018-2019 yıllarında “Sen Anlat Karadeniz” dizisinde yer alan şiddet sahnelerinin kaldırılması için 15 ayrı kampanya başlatmıştır. Gerekeceği kadar da söz konusu dizide aşırı derecede şiddet içeren ve rahatsız edici sahnelerin yayınlandığı, dizinin başında yalnızca (7) yaş ve üzeri ibaresi bulunmasına rağmen yayınlanan sahnelerin bir yetişkini bile etkileyebilecek kadar abartıldığı, şiddet sahnelerinin “**kadına şiddete dikkat çekmek adına yayınlandığı**” iddia edilse de dikkat çekmekten çok şiddeti normalleştirdiği, dizide sürekli çıkan benzer sahnelerin yüzünden insanlık suçunun da normalleştirildiği, büyükler ve çocuklar dahil herkesin ekran başında olduğu bir saatte şiddet sahnelerinin yayınlanmasının normal olmadığı, yalnızca (7) yaş ibaresi konulan bir dizide (18) yaş üstü birini etkileyebilecek sahnelerin yayınlanması (Çobaner, 2020) gündeme taşınmıştır.

Söz konusu televizyon dizisinin incelenen altı bölümünde (7) kadının şiddete maruz kaldığı, (16) kez fiziksel, (18) kez psikolojik, (20) kez sözel, 8/9 kez de cinsel şiddete uğradığı tespit edilmiştir.

Bütün bunlar göstermektedir ki; televizyonun izleyicilere hemen he-

men her türlü şiddeti ekranlardan sunarak filmlerin, dizilerin potansiyel bir şekilde şiddeti harekete geçirdiği teorilerinin haklılıkları açık bir şekilde görülmektedir.

Örneğin, lise öğrencisi M. K’un Mart 2009 tarihi içinde “başının kesilerek öldürülmesi” olayı, C. G. adında zengin bir aile çocuğunun, seyrettiği “*Sevgililer Günü Katliamı*” adlı filmde çok etkilenecek kız arkadaşını kasten, eziyet ederek ve acı çektirerek öldürmesi Türkiye’yi üzmüş, yine 2015 yılında Mersin’de 20 yaşında genç bir üniversite öğrencisine yönelik işlenen cinayetten dört gün önce, katilin “*Fatmagül’ün suçu ne*” dizi filmini izlediğinin ortaya çıkması insanların şiddet içerikli dizi/filmlere ilişkin daha dikkatli olunması gerektiğini düşündürmüştür.

Hangi düzeyde ya da hangi kültürde olursa olsun şiddet, özellikle de kadına yönelik şiddet televizyonda izleyicinin dikkatini çekmektedir. Televizyonda yayınlanan dizi/filmlerin birçoğunda öldürme, yaralama, taciz, kaba kuvvet, hakaret, nefret söylemleri, onur zedeleme ve/veya aşağılama gibi şiddetin her türlü izleyicinin ya tepkisini ya da ilgisini çekmektedir. Bazen bu tür sahneleri içeren dizi/filmleri dış ülkelerde çok kolay alıcı bulabilmektedir.

4. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ/EŞİTSİZLİĞİ VE MEDYA

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği her toplumda farklı boyutlarda da olsa kadınların birebir yaşadığı önemli bir sorun olup kadınların hassaslığını evrensel hale getirmektedir. Kadın ve erkeklere atfedilen nitelikler rastlantısal olmayıp, kadın ve erkeklerin rolleri, sorumlulukları ve yaptıkları işlerle ilişkilidir.

Toplumsal kültürün değerlerinin ve inançlarının belirlediği toplumsal cinsi-

yet rolleri insanların yaşam biçimlerini etkileyen en önemli etkenlerdir. Toplumsal cinsiyet, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapı içerisinde kadın ve erkek arasındaki ilişkileri rol ve sorumlulukları belirlemektedir.

Medya ile toplumsal cinsiyet ideolojileri yeniden üretilmekte ve pazarlanmaktadır. Erkek egemen bakış açısının hâkim olduğu kitle iletişim araçlarının söylemleri kadınların medyada temsil biçimine yansıtılmaktadır (İmancer, 2006).

Farklı medya kuruluşları ekonomik kaygıları nedeniyle aynı haberleri kendi ideolojileri doğrultusunda farklı şekillendirmektedir. Oysa medyanın asıl işlevi kamuoyunun sesi olmaktır (Çoban, 2009). Eril medya söylemleri kadına şiddet gösterimleri toplumda şiddetin yaygınlaşmasında etkili olmaktadır.

Ancak, medyada kadına yönelik şiddet haberlerinde yer alan söylemlerin ve söylemlere ait görsellerin; her türlü şiddete maruz kalan kadınların temel haklarına zarar verecek şekilde servis edilerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğini körüklediği görülmekte, kadınlık onurlarının zarar görmesi hasebiyle de ikinci kez mağduriyetlerine sebep olmaktadır.

5. TOPLUMSAL CİNSİYETİN OLUŞUMUNDA MEDYANIN KUŞATICI ROLÜ

Okuyucuların şiddet olgusu ile bütünleştiği mecraların başında medya gelmektedir. Günümüzde bireysel ilişkilerin önüne geçen medya toplumsal cinsiyeti oluşturan süreçlere yeniden anlamlı mesajlar yükleyerek en hızlı bir şekilde dolaşıma sokarak çok geniş bir mecra yaymaktadır. Bu durum hem kadına hem çocuklara ve topluma zarar vermektedir.

Yazılı ve görsel medyada toplumsal bir sorun olan kadına yönelik şiddet olgusu zaman zaman çeşitli görüşleri yaymak amacıyla propagandaya varan bir biçimde kullanılmaktadır.

Sosyal medya platformlarında şiddet haberlerinde kadın temsili; önemsizleştirilmekte, yok sayılmakta ya da suçlanmaktadır. Söz konusu şiddet haberleri münferit olduğu kabulünden hareket edilerek, üçüncü sayfa haberi olarak yer almakta ve ciddi haberler arasına bile girmemektedir. Kadınların şiddete maruz kalmasında, **“erkeklerin; yemeği geç getirdin, çay soğuktu, ev temizliğini yapmadın, çocukları ağlattın, annelere ters baktın hizmetlerini görmedin gibi”** domestik rollerindeki aksamlar neden olarak yazılıp çizilmektedir. Şiddeti gerçekleştirenin ve ona maruz kalanın cinsiyeti, toplumsal rolleri ise görmezden gelinmektedir. Günlük gazetelerin üçüncü sayfa haberleri içinde cinayete kurban giden, bacağı, kolu kesilmiş bir vaziyette bulunan, yüz morluk içinde ya da kocasından, belalisından, ailesinden kaçan, üzerine sigara söndürülen kadınların anlatıldığı acı hikâyeler yer almaktadır.

Örneğin, dini nikâhlı eşini kuaförde öldüren zanlı, tutuklandı. Kocasının 21 kez bıçakladığı Ayşe: *yarım kalanı tamamlamak isterler*, “3 ay evli kaldığı eski eşini av tüfeğiyle vurdu”, İstanbul Sancaktepe’de yaşayan 23 yaşındaki bir kadına eşi çocuklarının gözü

önünde işkence yaptı”, “ Adana’nın Seyhan ilçesinde 40 yaşındaki kadın, evinde eşi tarafından darp edildi”, 2 çocuk annesi Behiye şiddete dayanamayıp eşinden boşandı. Ancak canının zulmü bitmedi **“şikâyet edersen cenazen çıkar, çocukları ve seni öldürürüm”** türünden haberlerse eril söylemi içermekte ve tiraj kaygısı ile ajite edilmektedir. Kadınların özel yaşamı didik edilerek, mağdur veya kurban olarak fotoğrafları verilerek ahlaki ve insani değerler hiçe sayılmaktadır. Aynı zamanda bu tür haberler bu sorunla mücadeleyi olumsuz etkilemekte ve benzer sorunu yaşayan kadınlara da gözdağı vermektedir.

Yazılı ve görsel medyada toplumsal bir sorun olan kadına yönelik şiddet olgusu zaman zaman çeşitli görüşleri yaymak amacıyla propagandaya varan bir biçimde kullanılmaktadır. Yazılı basın başta olmakla birlikte, sosyal medyada ve diğer internet haberlerinde ne yazık ki kutuplaştırıcı, konunun ana amacından uzaklaşan söylemlerin katı bir dil kullanılarak paylaşıldığı görülmektedir.

Öte yandan bazı haberler de hedef gösterilmekte ve ayrıştırıcı bir dil kullanılmaktadır. Örneğin, şiddete uğrayan kadının ismi ve fotoğrafına yer verilerek şiddet olgusu somutlaştırılmaktadır. Şiddetin sebebi olan ekonomik, psikolojik ve sosyolojik gibi boyutları göz ardı edilmektedir. Ayrıca yine yazılı medya haberlerinde şiddet mağduru kadınların fotoğraflarının kullanımı ile haber metni zaman zaman uyuşmamakta, bu durum oldukça rahatsız edici ve ürkütücü bir durumu ortaya koymaktadır.

Bilindiği gibi medyada görsel içerikler yazılı içeriklerden daha fazla okuyucunun ilgisini çekmektedir. Haberlerde şiddet ya da cinayet nedeninin, kadının mini etek/şort giymesi, gece geç saatte taksiye binmesi, dar pantolon giymesi, aşırı makyaj yapmasına yönelik bilgilere

yer verilmesi “nerdeyse” şiddet ya da cinayeti meşrulaştırmaktadır.

Medya aynı zamanda toplumsal değerlerin ne olduğunu, neyin “doğru” ve neyin “yanlış” olduğunu göstermektedir. Medyada yer alan temsillerde, basmakalıp toplumsal cinsiyet rolleri pek çok kez yeniden üretilmekte ve onaylanmaktadır (TBMM, 2012). Özellikle televizyonun çok yaygın ve geniş kesimlerin en önemli eğlenme/bilgilenme aracı olması ve insanların yaşamlarında televizyon izlemenin önemli yeri olması nedeniyle medyanın rolü ehemmiyet kazanmaktadır. En yaygın kitle iletişim aracı olan televizyon, aynı zamanda üzerinde en fazla spekülâtlük yapılan medya konumundadır. Zira Türkiye’de kadınlar günde ortalama 4.5 saat, erkekler 4.1 saat televizyon seyretmektedir. Televizyonun toplumda şiddeti artırdığı düşüncesi % 79.6’dır (RTÜK, 2009) .

Dizilerde kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik mücadele, olumlu rol modelleri ve kurumsal destekler çoğu zaman gündeme gelmemektedir. Reklamlarda da kadınlar daha çok tüketici, kısırtıcı ve erkeği destekleyen, erkekler ise güçlü ve tüm sorunlarla baş eden karakter olarak kurgulanmaktadır.

Medya organları, şiddete uğrayan kadın haberlerini daha çok magazin haberi biçiminde ele almaktadır. Bu durum kadına yönelik şiddet ve cinayeti meşrulaştırmakta, bu tür programlar kadına daha fazla zarar vermekte ve olumsuz düşünceler oluşmasına neden olmaktadır. Örneğin **“bir kere dövdüm, bir kerecikten bir şey olmaz “sadece bir tokat attım “ “kadın şiddet gördüğüne dair yalan söylemekte”, failin psikolojik sorunları vardır,”** gibi gerçek dışı düşünceler şiddetin yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca kadınların ölüm biçimlerine ve kullanılan araçlara ilişkin detayların okuyucu ile paylaşılması

erkek şiddetini yeniden üretmektedir ki, kadına yönelik şiddet haberlerinin büyük bir kısmına, üçüncü sayfada magazin haberleri arasında kısa sıradan olarak verilen bir haber, ölümle sonuçlandığında daha fazla haber olarak medyada yer almaktadır.

Medyada uzun süreli şiddet içeriklerine maruz kalan çocuklar, gerçek dünyadaki şiddete daha az tepki vererek empati kuramamakta, toplumda artan şiddet olayları onlar için sıradanlaşmakta, bunun neticesinde şiddetin yoğun olarak sergilendiği durumlara şahit olarak duyarsızlaşmaya başlamaktadır (RTÜK, 2020).

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kadının sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinin yükselmesi onun şiddet olgusu ile karşılaşmasını azaltmakla birlikte şiddetin her düzeyde olabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

“Türkiye’nin Kadınlara Karşı Her Tür- lü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşme- si” (CEDAW, 1992) ’ni 1985 yılında imzalamasıyla birlikte, kadına karşı şiddetin özel alanının ve kadınların problemi olmadığı, şiddetin bir suç olması nedeniyle istismarcıların cezalandırılması gerektiği düşüncesi resmen kabul edilmiştir.

Bilindiği gibi toplumsal cinsiyet rolleri doğuştan olmayıp, toplumun erkek ve kadınlara uygun gördüğü rol ve sorumluluklardır. Bu rol ve sorumluluklar aile, okul, çevre gibi yerlerde öğrenilmekte, medyada ise pekiştirilmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet rollerinin içsel- leştirilmesi ve yansıtılmasında med- ya önemli bir role sahiptir.

Kadına yönelik şiddetin genellikle fiziksel olanı medyada yer bulurken duygusal, ekonomik, cinsel olan- ları görmezlikten gelinmektedir. Oysa şiddet hangi türde olursa ol- sun kadını son derece yıpratıcı bir davranış olup kadını her bakımdan çöküntüye uğratmakta ve özgüven duygusunu kaybettirmektedir.

Medya şiddet olgusunu sıkça kulla- narak izlenme oranları ve tirajlarını yüksek tutmaktadır. Bu haberleri verirken olayı ayrıntılarıyla anlata- rak, dalgalandırıcı başlıklar kulla- narak ve bazı kelimelere vurgu ya- parak, olayları toplumsal bir sorun olmaktan çıkararak kişiselleştirmek- tir. Nitekim şiddet mağduru kadın ikinci defa medya aracılığıyla psiko- lojik şiddeti yaşamaktadır.

Önemli bir toplumsal sorun olan ka- dına yönelik şiddet; yalnızca kadınları

değil, çocukları, aileyi ve tüm toplu- mu olumsuz etkilemekte, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasının önünde engel teşkil etmektedir. Ya- pılan araştırmalar göstermiştir ki; bi- reylerin medyada gördükleri şiddete ilişkin davranışları kendilerine rol model olarak almaları, bilhassa te- levizyonun etkileme gücünü göster- diği ve şiddete yönelik programların izlenmesinin saldırgan davranışlar edinilmesinde büyük payı olduğu, bunların sürekli takip edilmesi halin- de ise şiddet karşısındaki duyarlılığın yok olmasına neden olmaktadır.

Ayrıca izleyicilerin çoğunluğu kadına yönelik şiddete tahammül edeme- mekte, rahatsız etme düzeyleri açı- sından yapılan değerlendirmelerde en fazla cinsel ve fiziksel şiddetin öne çıktığı ve cinsiyetler açısından değerlendirildiğinde ise kadınların erkeklerden fazla rahatsızlık duyma- sı onların ne derece şiddete maruz kaldıklarının göstergesi olarak de- ğerlendirilebilir.

Kadına şiddet haberlerinde med- yanın dili, söylemleri, haberleri ne şekilde ele aldığı ve toplumla nasıl paylaştığı önem arz etmektedir. Bu- nun için medya sorumlu bir yayıncı- lık anlayışını benimseyerek haberle- rini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2000). Değişen Toplumda Değişen Aile, Ankara, Siyasal Yayınevi, s.184-185
- Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2016). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020), s.10
- Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, (2011). Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, 1. Baskı, Yayın No, 2312. Eskişehir, s. 128-129.
- CEDAW, (1992). Violence Against Women, General Recommendation 19. UN Doc., United Nations, 15. Vienna.

- Çoban, B. C. Bilgili ve N. Tan Akbulut. (2009). Medya, Kamuoyu, İdeoloji. Kitle İletişimi ve Toplumsalın Üretimi, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 151.
- Çobaner, A. (2020). Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı. (TİHEK) Türkiye İnsan Hakları Eşitliği Kurumu, TİHEK Akademik Dergi, Özel sayısı 15-16 Kasım 2019, Ankara, s.72-88
- İmançer, D. (2006). Cinsiyet Rolü Temsili, Medya Kültürü, Feminizm, Televizyon ve Seriyaller. D. İmançer (ed.). Medya ve Kadın Etabil Yayınları, Ankara, s. 47.

- Radyo Televizyon Üst Kurulu. (2009). Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması, RTÜK
- Radyo Televizyon Üst Kurulu. (2020). Televizyon yayınlarında şiddet araştırması, RTÜK
- TBMM, (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Konulu Komisyon Raporu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, s.10
- Uluocak Ş. Gökulu G. Bilir O. O. Karacık, E. N. ve Özbay, D. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet, Paradigma Yayınları, Edirne, s.19-22.